

Werkstuk & scriptie maken

Hoe informatie te zoeken, te vinden en te verwerken

'Ik heb geen speciaal talent. Ik ben slechts nieuwsgierig'

Albert Einstein

Uitgever: Singel Uitgeverijen: Brave New Books

Plaats: Amsterdam

Editie: versie 11.0, 2026

ISBN: 9789464187564

Copyright © 2026 K.J.Oedzes

Alle rechten voorbehouden.

Inhoudsopgave

1. Onderzoeksvraag en Big6	6
1.1 Kies een onderwerp.....	9
1.2 Kies een onderzoeksvorm	9
1.3 Formuleer de onderzoeksvraag (probleemstelling) en de deelvragen	11
1.4 Kies je invalshoek.....	11
1.5 Hoe kom ik aan gegevens / informatie / kennis / wijsheid?	12
1.6 Toelichting Wetenschapstheorie.....	12
2. Bronnen.....	16
2.1 Naslagwerken	16
2.2 Catalogi van bibliotheken, musea en archieven	18
2.3 Databanken	19
2.4 Zoekmachines.....	20
3 Hoe zoek je in bronnen en in welke bronnen? (Stap 3 Big 6)	23
3.1 Hoe zoek je in bronnen?	23
3.1.1 Stel je zoektermen vast.....	23
3.1.2 Booleaans zoeken met AND, OR, NOT, AROUND / PROX.....	25
3.1.3 Trunkeren en maskeren, vul je zoekactie(s) er mee aan.....	28
3.1.4 Zoeken met exacte woordvolgorde: 'phrase searching'	28
3.1.5 Trefwoorden en thesauri	29
3.1.6 Classificaties	30
3.1.7 Samenvatting, hoe formuleer je een goede zoekactie?.....	30
3.2 Welke bronnen heb je nodig voor je werkstuk?.....	31
3.2.1 Catalogi van bibliotheken	32
3.2.2 Databanken en kranten.....	33
3.2.3 Wetenschappelijke bronnen	34
3.2.4 Kranten en nieuwssites.....	42
3.2.5 Enkele databanken uitgelicht.....	45
3.2.6 Zoekmachines.....	49
3.2.7 Open wetenschap: zoeken in wetenschappelijke 'repositories'	53
3.2.8 Google Scholar en Google Books.....	55
3.3 ChatGPT, Deepseek en andere LLM's gebruiken voor je onderzoek.....	57
3.3.1 De Grote 6: Welke 'AI-machine' is handig voor jouw onderzoek?	59
3.3.2 Prompten, hoe zoek ik gestructureerd in / met een AI-model?.....	63
4 Inlezen en selecteren van informatie (Stap 4 Big 6)	66

4.1 Passende informatie selecteren	66
4.1.1 Checklist 1 Analyse op wetenschappelijke structuur (IMRAD).....	67
4.1.2 Checklist 2 Analyse op autoriteit en positie auteur	69
4.1.3 Checklist 3 Analyse op 'Cra(a)p'	70
5. Synthese, presenteren en APA (Stap 5 Big6).....	73
5.1 Structuur van je werkstuk & Word hulpmiddelen	73
5.2 APA richtlijnen	76
5.2.1 Waarom moet je verwijzen naar informatiebronnen?.....	76
5.2.2 Wanneer maak je een bronvermelding?	77
5.2.3 Hoe maak je een APA bronvermelding?.....	79
5.2.4 Hulpmiddelen APA Literatuurlijst maken.....	82
5.2.5. Plaatjes overnemen in je werkstuk	84
5.2.6 Het presenteren van informatie.....	86
6. Evaluatie van je werkstuk / scriptie (Stap 6 Big6)	89
Bijlage 1. Logboek, voorbeeld en leeg model.....	90
Bijlage 2 APA regels 7e editie.....	92
Bijlage 3 APA bronvermelding maken met Word.....	97
Nawoord.....	100
Bibliografie.....	101

1. Onderzoeksvraag en Big6

Als je de informatie uit dit boek gebruikt zie je hoe gemakkelijk het is om snel juiste en relevante informatie voor je werkstuk of scriptie te vinden als je maar op de hoogte bent van bronnen en zoekmethoden! Veel meer, specifiekere en betere informatie dan je ooit gedacht had te kunnen vinden. Wat ook blijkt is dat de meeste informatie direct en gratis verkrijgbaar is, vanuit je luie stoel zelfs!

Een eerste doelstelling van dit boek is om leerlingen in het VO en het HBO te helpen om snel en gemakkelijk een goed literatuuronderzoek te doen en er gemakkelijk een werkstuk of scriptie van te maken met ook goede bronvermeldingen daarbij. In het Voortgezet Onderwijs, maar ook in het HBO- en het Wetenschappelijk Onderwijs, moet je informatievaardig zijn om je opleiding goed af te kunnen ronden. Immers, voor al je werkstukken en opdrachten heb je informatie nodig. Het is dus nuttig om te weten waar en hoe je die informatie vinden kunt.

Het is daarnaast belangrijk dat je weet hoe je gestructureerd een werkstuk maakt en hoe je van de gevonden publicaties een bronvermelding maakt. Het is een hele puzzel om al deze zaken goed en effectief aan te pakken. Dit boek is geen wetenschappelijke studie maar biedt leerlingen een kapstok, reikt stap voor stap aan hoe je literatuuronderzoek uitvoert en hoe je werkstuk vormgeven kunt.

Een tweede doelstelling van dit boek is om leerling en student kritisch te maken ten aanzien van informatie die je vindt op internet, in boeken, artikelen, rapporten etc. Het lijkt een cliché, het lijkt nodig om kritisch naar de aangeboden informatie te kijken. Dit vanwege het snel toenemende aanbod aan informatie, maar ook vanwege de pogingen van veelal grote of invloedrijke actoren om informatiestromen en onderzoeken actief te beïnvloeden. Tussen de regels door zul je dan ook opmerkingen tegenkomen die uitdagen om aan waarheidsvinding te doen vanuit een open, nieuwsgierige en onderzoekende houding.

Een derde doel van dit boek is om leerlingen en studenten al doende (alvast) vertrouwd te maken met bronnen, zoekmethoden, onderzoekbegrippen en wetenschapsbeoefening.

Onderzoeksvraag

Waarom is dit ons niet eerder verteld?' Een veel gehoorde opmerking tijdens de lessen informatievaardigheden in het VO en het HBO. Blijkbaar is er ondertussen door leerlingen al onnodig veel tijd verspild met het vinden van de voor hen geschikte informatie. Als je echter de instructies en voorbeelden uit dit boek volgt, leer je om snel geschikte

informatie te vinden en om er een goed werkstuk mee te maken. Om dat laatste te ondersteunen wordt ook uitgelegd hoe de Outline functie van Word je kan helpen en word je een algemene voorbeeldstructuur van een werkstuk aangereikt. Daarnaast geeft het boek een samenvatting van de APA regels zodat je ook daar snel en goed mee aan de slag kunt. Ook wordt een instructie aangeboden om dit met Word uit te voeren. Die informatie wordt stap voor stap aangeboden, te beginnen met oriëntatie op je onderwerp en eindigend met evaluatie van het geheel. Het boek is namelijk opgebouwd rondom het meest gebruikte model voor het zoeken naar informatie en het maken van een werkstuk of scriptie, namelijk het **BIG6-model**. De 6 stappen van dit model kun je aaneengesloten doorlopen, maar ook per stap. Je kunt bijvoorbeeld ook met stap 3 beginnen als je al een probleemstelling / onderzoeksvraag en deelvragen hebt, je mogelijke zoekwoorden en bronnen al bepaald hebt en nu toe bent aan het zoeken naar informatie. Met stap 1 start je als je nog beginnen moet met je werkstuk. Hier volgt ter oriëntatie eerst een korte beschrijving van het BIG6 model. In de daarna volgende hoofdstukken worden die stappen nader uitgewerkt.

Fase 1: Wat willen we eigenlijk weten / uitzoeken? (Zie hfdst. 1)

Je oriënteert je in deze fase op wat je onderzoeken of beschrijven wilt. Dat zet je om naar een onderzoeksvraag (een probleemstelling) en in deelvragen. In dit boek wordt een model aangereikt waarmee je dit formuleren kunt.

Daarna kies je een onderzoeksvorm, ook die wordt aangereikt in dit boek.

Oriënteer je op je onderwerp door erover te lezen in tijdschriften, online encyclopedieën boeken e.d. Kom je er dan nog niet uit? Maak een mindmap! Zo krijg je helder wat allemaal met jouw onderwerp te maken heeft. Uit zo'n mindmap haal je ook heel gemakkelijk je hoofdvraag en je deelvragen omdat je elk element wat je te binnen schiet automatisch bij elkaar zet.

Fase 2: Begrippen en bronnen (Zie hfdst. 2)

Je bedenkt in deze fase goede zoektermen. Denk daarbij aan smallere en bredere begrippen (auto/vervoer bijvoorbeeld) en aan synoniemen. Daarbij kun je in deze fase ook het aangereikte thesaurusmodel gebruiken om je zoekwoorden mee uit te breiden.

Je zoekt met deze zoektermen in enkele grote algemene bronnen (zie hfdst. 2). Je bepaalt al zoekend of ze geschikt zijn voor jouw onderwerp en of je specifiekere bronnen nodig hebt (Hfdst 3.) en je evalueert tevens of je zoektermen wel juist zijn.

Fase 3: Bronnen zoeken en zoeken in die bronnen (Zie hfdst. 3)

Je selecteert in deze fase welke bronnen (catalogi, databanken, zoekmachines) je gebruiken moet. Een overzicht van die bronnen worden in dit boek aangereikt.

Je verdiept je hier in hoe te zoeken in bronnen. Daarna gebruik je deze kennis om te zoeken in de geselecteerde bronnen.

Hier even een voorproefje over hoe je zoekt in bibliotheekcatalogi, databanken en zoekmachines. Je kunt er namelijk zgn. Booleaans in zoeken, dit met: **AROUND, AND, OR en NOT**(=bij sommige zoekmachines is dat een - ; woordnabijheid gebruik je via te term AROUND(N).

Je kunt daarnaast ook zoeken met zoekcommando's als:

allintitle:zonnepanelen AND boerderijen

of

site:www.knmi.nl klimaat AND opwarming

of

rijksoverheid AROUND(5) criminaliteit filetype:pdf

Dit soort zoekmogelijkheden worden in hoofdstuk 3 uitgebreid uitgelegd.

Fase 4: Inlezen en beoordelen van de gevonden informatie (Zie hfdst. 4)

Je leest je in op de gevonden informatie. Je bekijkt hierbij of je bronnen objectief zijn of juist de mening van een bepaalde persoon of groep weergeven. In dit boek worden 3 modellen aangereikt waarmee je de gevonden informatie beoordelen kunt.

Fase 5: Verwerken en presenteren van de informatie (Zie hfdst. 5)

Je moet je informatie schriftelijk gaan organiseren. Daarbij moeten je probleemstelling en je deelvragen beantwoord worden. Elke deelvraag verwijst daarbij naar de hoofdvraag, een deelvraag beantwoord als het ware een stukje van de hoofdvraag! Niet vergeten: 'in de beperking toont zich de ware meester!' (toegeschreven aan Johann Wolfgang von Goethe).

Je rapportage kun je in verschillende vormen gieten, zoals bijvoorbeeld een mondelinge presentatie, een onderzoeksrapport, een toneelvoorstelling etc.

In dit boek wordt een structuur aangereikt voor je werkstuk.

Fase 6: Evaluatie (Zie hfdst. 6)

Je gaat het hele proces en de inhoud kritisch evalueren. Je controleert daarbij of je al je onderzoeksvragen (goed) beantwoord hebt. Ook de vormgeving, spelling en grammatica van de rapportage ga je nog eens kritisch bekijken. Enige persoonlijke zelfreflectie hoort ook bij dit proces.

Onderzoeksvraag en onderzoeksvorm (Stap 1 Big 6)

Hier bepaal je je onderwerp. Vervolgens ga je bekijken hoe je zo'n onderwerp zou willen uitwerken met behulp van de hier aangereikte onderzoeksvormen. Daarna kun je met de aangereikte hulpmiddelen de hoofd- en deelvragen en de invalshoeken bepalen. Als je dat uitgevoerd hebt, heb je al een mooie afgeronde onderzoeksopdracht, je hoofdstukken (deelvragen) klaar en de richting en scope van je werkstuk bepaald!

Stappenplan

- 1.1. Kies een onderwerp
- 1.2. Bepaal hoe je dat onderzoeken wilt, welk type onderzoek je kiest
- 1.3. Formuleer (met het aangereikte hulpmiddel) je onderzoeksvraag
- 1.4. Kies je invalshoek(en)
- 1.5. Kies waar en hoe je gegevens verzamelen gaat
- 1.6 Toelichting wetenschapstheorie

1.1 Kies een onderwerp

Bedenk een onderwerp, kies daarbij iets uit de volgende wetenschapsgebieden:

Wetenschap algemeen, media en journalistiek, filosofie, godsdiensten, economie, rechten, sociologie, psychologie, opvoeding, onderwijs, wiskunde, informatica, natuurwetenschappen, geneeskunde, gezondheidszorg, sport, huishoudkunde, voeding, land- en tuinbouw, jacht-en visserij, techniek, kunst, muziek, dans, toneel, film, taal- en letterkunde, geschiedenis, land- en volkenkunde.

1.2 Kies een onderzoeksvorm

In principe zijn er vele onderzoeksoorten te onderscheiden, het is maar net welke invalshoek je kiest om een onderzoek uit te voeren.

Hier volgen enkele veel benoemde soorten onderzoek. Bepaal aan de hand daarvan hoe je je onderwerp onderzoeken wilt. Ga je het beschrijven of ga je met je onderwerp een hypothese formuleren bijvoorbeeld. Het is wellicht leuk om je onderwerp eens vanuit verschillende soorten onderzoek te bekijken en dan een onderzoeksvorm te kiezen!

Beschrijvend of descriptief onderzoek

Beschrijvende probleemstellingen geven aan wat er (gedragmatig) gebeurt, of hoe iets werkt of was. Het beschrijft de stand van zaken van iets en brengt die gegevens in kaart.

Passende vragen zijn de wat, of en hoe vragen.

Bijvoorbeeld : 'Hoe werkt het leerlingvolgsysteem op school X?', of: 'Wat zijn heksen?'

Verklarend onderzoek

Bij een verklarende probleemstelling onderzoek je waarom iets is zoals het is. Je zoekt naar het waarom en naar de oorzaak bij een gevolg. Bijvoorbeeld: 'Waarom is het aantal gesignaleerde haaien aan de kust van Normandië sinds 2023 toegenomen?'

Experimenteel of Toetsend onderzoek

Bij dit soort onderzoek toets je of een opgestelde hypothese klopt. Hypothesen zijn verwachtingen die je gaat onderzoeken op juistheid. Let erop dat je hypothese toetsbaar / meetbaar is. Je kunt zo'n onderzoek uitvoeren wanneer je een bepaalde theorie of bepaald model toetsen wilt. Je moet hierover zoveel kennis verzamelen dat je voorspellingen over die theorie of dat model kunt doen. Bijvoorbeeld: 'Het intekenmodel op lesuren heeft invloed op de tentamenscores van studenten.'

Toegepast onderzoek

Bij toegepast onderzoek doe je onderzoek naar een praktijksituatie. Uit zo'n onderzoek komen conclusies en aanbevelingen naar voren die toepasbaar zijn in de praktijk. Ook kun je er bepaalde methoden mee ontwerpen die in de praktijk toegepast kunnen worden. Je onderzoekt bijvoorbeeld hoe maatschappelijke omstandigheden of bepaalde maatregelen (van de overheid o.i.d.) verbeterd kunnen worden, zoals: 'Heeft de Wet Pemba geleid tot minder structureel ziekteverzuim?'

Evaluatief en verklarend onderzoek

Je onderzoekt hierbij of een ingreep of gebeurtenis tot de gewenste verandering geleid heeft. Bijvoorbeeld: 'Heeft het verbreden van fietspaden in Amsterdam geleid tot minder fietsongelukken in 2019?'

Relationeel onderzoek

Je onderzoekt of er verband bestaat tussen 2 of meer zaken. Doel is het ontwikkelen van een hypothese. Je meet of 2 of meer variabelen met elkaar samenhangen. Met dit onderzoek wil je aantonen of er een betekenisvol verband bestaat tussen enkele variabelen, hoe sterk dat verband is en wat de richting en de aard ervan is.

Bijvoorbeeld: 'Is er een relatie tot ADHD en schoolprestaties?'

1.3 Formuleer de onderzoeksvraag (probleemstelling) en de deelvragen

Een onderzoeksvraag bevat volgens gangbare opvattingen 3 onderdelen, te weten:

Ik onderzoek { onderwerp }... omdat ik wil weten { vraag of hypothese } ... ten einde { doel } ...

Bijvoorbeeld: *Ik wil onderzoeken waarom de Tweede Wereldoorlog vaak als thema gebruikt wordt in de hedendaagse film, omdat ik wil weten waarom men hiervoor kiest om zo meer inzicht te krijgen in de keuze voor de Tweede Wereldoorlog als filmthema*

Dat zet je in je inleiding. Je hoofdvraag kan nog wat bondiger geformuleerd worden, bijv.: *Waarom wordt de Tweede Wereldoorlog vaak als thema gekozen in hedendaagse films?*

2 Tips:

- Formuleer je hoofdvraag niet te globaal.
- Formuleer de hoofdvraag zo eenduidig mogelijk zodat ze maar op 1 manier uit te leggen is.

Kom je er niet uit welk onderwerp te kiezen en welke hoofdvraag en deelvragen je rondom dat onderwerp zou kunnen formuleren? Maak dan een mindmap! (Zie voorbeeld hierna).

Je kunt op papier een mindmap maken, maar ook met online programma's als: **Mindmap, Miro, Mindmaster, Toolshero** etc. Als je je mindmap klaar hebt zie je eigenlijk in één oogopslag wat je hoofdvraag zou kunnen worden, waar je deelvragen over zouden moeten gaan en wat je invalshoek(en) kan/kunnen worden!

De truc is alles wat je te binnen schiet over een onderwerp een plek op een dashboard te geven, een plek die steeds meer structuur krijgt omdat je steeds meer zaken bij elkaar gaat zetten. Dat hoeft niet online, je kunt ook een groot vel papier ophangen en daar telkens alles op zetten wat je te binnen schiet over je onderwerp en dat aan elkaar linken met een pijl.

Onthoud: in de beperking toont zich de ware meester. **Elke deelvraag moet bijdragen aan het oplossen van de hoofdvraag!** **Tip: Maak niet teveel deelvragen, 5 à 7 is meer dan genoeg.**

1.4 Kies je invalshoek

Bepaal hier vanuit welke invalshoeken je je onderwerp behandelen wilt, baken je onderwerp ermee af.

Beperk je onderzoek vervolgens in/met/door/op:

- de tijd / periode
- geografische plaats(en)